

IRAN, «DONA, VIDA I LLIBERTAT»

Antoni Segura i Mas, president del CIDOB

L'actual revolta de les dones a l'Iran és ja la protesta més important des del 1979 contra la dictadura dels aiatol·làs. La mala gestió econòmica, la manca de llibertats, la repressió i l'aïllament imposat per les sancions internacionals han fet perdre al règim les escasses bases de legitimitat que li havia proporcionat la guerra contra l'Iraq de 1980-1988. L'empoderament polític de les dones iranianes i la lluita per la successió del Guia Suprem, Alí Khamenei, obren una porta a l'esperança de què finalment el canvi és possible a l'Iran.

739

NOVEMBRE
2022

La victòria del president del Tribunal Suprem, l'ultraconservador Ebrahim Raïssi, a les eleccions presidencials de juny de 2021 va ser el darrer esglaó en l'alternança de «reformistes» (Rafsanjani, 1989-1997; Khatami, 1997-2005; Rouhani, 2013-2021) i «conservadors» (Khomeini, 1981-1989, Guia Suprem en substitució de Khomeini; Ahmadinejad, 2005-2013) que ha caracteritzat la política de la misògina teocràcia religiosa-militar xiïta que governa l'Iran des del 1979. La població, sobretot els joves (més del 50% de la població té menys de 30 anys), és cada vegada més insensible a la rànica retòrica «revolucionària» dels aiatol·làs.

Les eleccions de juny de 2021 van ser de nou una farsa. El Consell de Guardians de la Constitució va vetar tots els candidats crítics amb el règim i els reformistes es van presentar dividits entre el boicot o el vot al candidat menys ultra (Abdolnaser Hemmati, governador del Banc Central), que va obtenir el 8,4% dels sufragis. Altres líders reformistes com Mehdi Karroubi i Mir-Hosseini, primer ministre entre 1981 i 1989, i la seva esposa Zahra Rahnavard, ja havien estat retirats de la vida pública, condemnats a l'arrest domiciliari arran de les protestes de 2009 i pel seu suport a les revoltes àrabs de Tunísia i Egipte. A més, les dones continuen sense poder ser candidates; i, per descomptat, el Guia Suprem té l'última paraula en qualsevol decisió política.

Després de dos mandats, Hassan Rouhani deixava en herència una economia molt malmesa (agreujada per les sancions dels Estats Units, la COVID-19 i la corrupció) amb una elevada taxa d'inflació, un atur creixent i uns salaris a la baixa. A més, **el novembre de 2019 havia esclatat un moviment de protestes a les principals ciutats del país, que el règim va reprimir amb violència.** L'espurna de la «Primavera Persa» havia estat una alça del preu del combustible del 200% en un país amb una taxa de pobresa oficial del 46% de la població, i amb un PIB per habitant estancat des del 2012.

Els manifestants reclamaven salaris dignes i un increment dels recursos destinats a l'habitatge, l'atenció de la salut, la seguretat alimentària i l'educació. També es reivindicava, en va, llibertat de premsa, el dret a viure amb dignitat, el respecte a la meritocràcia en l'accés als càrrecs públics, la transparència del poder i unes millors relacions amb el món. La repressió va provocar més de tres-cents morts.

El final del segon mandat de Rouhani portarà a **l'elecció de l'ultraconservador Ebrahim Raïssi amb una victòria contundent** (62% dels vots en primera volta). L'abstenció, però, també va arribar a màxims històrics amb una participació del 48,8% (inferior al 50,7% del 1993). Aquest cop, ni tan sols hi va haver protestes per suposat frau electoral, ni mobilitzacions durant la campanya electoral, com havia passat en ocasions anteriors quan el reformisme era encara una esperança. Les primeres felicitacions a Raïssi van arribar de Veneçuela, Rússia –recentment, el govern de Kíiv ha denunciat l'ús per part l'exèrcit rus de *drons* iranians en els seus atacs a Ucraïna–, l'Iraq, l'Uzbekistan, la Xina, Corea del Nord i el Pakistan. Un exemple prou explícit de les aliances amb que compta el règim. En canvi, **Amnistia Internacional** denunciava, aleshores, l'arribada a la presidència d'un polític acusat de crims de lesa humanitat (assassinats, detencions, desaparicions i tortures perpetrades a la dècada dels vuitanta del segle passat i com a president del poder judicial). La presidència de Raïssi ha incrementat la repressió, les restriccions culturals (detencions de cineastes com Jafar Panahi i Mohammad Rasoulof) i la violència contra la societat.

La diferència d'aquestes protestes, les més importants des del Moviment Verd de 2009, és l'empoderament polític i el protagonisme de les dones, la incorporació dels indiferents, i la denúncia d'un sistema patriarcal que és un dels pilars de la dictadura.

En aquest context, el 14 de setembre del 2022, la policia de la moral, desautoritzada per Rouhani però restablerta per Raïssi, va detenir a Teheran la jove d'origen kurd Mahsa Amini, de 22 anys, perquè no portava el vel correctament. Amini va morir apallissada sota custòdia policial dos dies després, i es va convertir en el símbol de la brutalitat de l'Estat i en la constatació que ningú està segur a la dictadura iraniana. Amini no tenia filiació política ni era una activista. Per la sociòloga iraniana Mahnaz Shirali, el caràcter apolític d'Amini i la seva mort absurda «ha despertat» molts joves que se «**sentien fora de perill de la violència del règim refugiats en la indiferència**» i que ara omplen els carrers «protestant contra una violència de l'Estat que té com a blanc prioritari les dones des del 1979». Perquè, sens dubte, la diferència d'aquestes protestes, les més importants des del Moviment Verd de 2009, és l'empoderament polític i el protagonisme de les dones, la incorporació dels indiferents, i la denúncia d'un sistema patriarcal que és un dels pilars de la dictadura.

A diferència dels països wahhabites o de l'Afganistan dels talibans, règims que igualment imposen la discriminació de gènere i una legislació penal que inclou els càstigs corporals i, sovint, les execucions públiques, l'Iran és el fruit d'una cultura mil·lenària –la persa– que abans de 1979 comptava amb sectors urbans modernitzats, una presència de la dona en el món del treball i acadèmic, i un món cultural força important, encara avui superiors als dels països veïns. Khomeini i el nucli dur dels aiatol·làs eren conscients que els valors democràtics i la llibertat de la dona eren els principals obstacles per desenvolupar el seu projecte polític, una teocràcia xiïta suposadament basada en els valors islàmics (en realitat, com en el wahhabisme sunnita, una versió espúria de l'islam).

La «revolta de les dones» és la resposta a dècades de sotmetiment, d'humiliacions, de manca de drets i de violència. Per a la novel·lista francoiriana, Sorour Kasmaï, aquesta violència té diferents cares: el vel, l'honor, la seguretat de l'estat, la falta de respecte a la religió, etc. És una violència sistèmica, que posa en perill la vida de totes les dones, i en les darreres quatre dècades ha perpetrat delictes abominables: desfigurar-les amb àcid per negar-se al matrimoni, decapitació per sospita de coqueteig, lapidació per delictes d'adulteri, violacions a les presons. Tanmateix, ni la repressió (més d'un centenar de víctimes, milers de detinguts i un incendi a la presó d'Evin on són reclusos els opositors i els manifestants), ni la censura o el tancament d'Internet, de les xarxes socials i dels operadors de telefonia mòbil han pogut aturar fins ara una **revolta que fa trontollar un dels règims més misògins del món**, que comença a presentar esquerdes en el nucli d'un poder cada com més aïllat de la població: Ali Larijani, expresident del Parlament i exoficial de la Guàrdia Revolucionària qüestiona la policia de la moral i assenyala que «la societat necessita més tolerància»; el cap del Poder Judicial, Mohseni Ejei, està disposat a «escollir suggeriments». Paral·lelament, augmenten les associacions (advocats, metges) que donen suport a les dones, als joves i al lema «dona, vida i llibertat». La progressiva **pèrdua de legitimitat del règim** és evident i l'apel·lació als «màrtirs de la revolució» (les onades de milers de joves enviats a pit descobert contra les línies iraquianes en la guerra de 1980-1988) ja no és suficient per apuntalar una dictadura cimentada sobre la repressió, i reduïda al nucli dur del poder religiós i militar, als Guardians de la Revolució (*pasdaran*) i, sobretot, al poderós *deep State* (militars, religiosos i membres del poder judicial influents, entitats econòmiques semiprivades i fundacions benèfiques, i l'entorn del Guia Suprem) **que té com a principal objectiu preservar l'estatus quo vigent i els interessos de l'elit a l'ombra que de facto governa el país.**

L'edat de Khamenei (83 anys) i els rumors sobre la seva salut (el 2014 es va sotmetre a una operació de càncer de pròstata, i des del 16 de setembre de 2022, que fou operat d'una obstrucció intestinal, roman al llit sota la vigilància mèdica segons *The New York Times*) semblen haver obert una cursa per la successió que s'entrecrua amb les protestes actuals. Els reformistes –o «pragmàtics», atès que alguns havien ocupat càrrecs d'alta responsabilitat en els anys més durs de la repressió però ara creuen que l'aïllament internacional perjudica el país i els seus negocis– semblen exclosos d'aquesta cursa, però la brutal resposta a les protestes i les esquerdes en el nucli de poder poden canviar la correlació de forces. Així, mentre els manifestants criden «mort a Khamenei» i «fora els clergues», Raïssi s'ha apressat a recordar que es va comprometre a complir l'acord nuclear de 2015 a canvi de l'aixecament de les sancions. Esperem que Occident no

caigui en el parany de bescanviar la reactivació de l'acord pels drets civils i les llibertats dels iranians i les iranianes, car **com afirma l'escriptora i periodista iraniana Masih Alinejad** podríem estar a l'inici del final del règim dels aiatol·làs. Del resultat d'aquesta transició en depèn també la relació de l'Iran amb els països àrabs veïns i amb Occident i, en darrera instància, l'estabilitat futura de l'Orient Mitjà.